

Доц. д-р Антон Тодоров Маринов

**Резюмета на научните трудове, подадени за
рецензиране**

по конкурса

за заемане на академичната длъжност „професор“ от област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, учебни дисциплини „Икономика I част“, „Икономика II част“ („Микро- и макроикономика“), „Икономика на публичния сектор“ и „Икономическа сигурност“ в катедра „Психология и управление на полицията“ към факултет „Полиция“ при Академията на МВР.

Академия на МВР - София

17 януари 2018 г.

1. Маринов, А., „Анализ на икономическа (не)сигурност на България за периода 2000-2014 година”, изд. „АМВР”, София, 2017 г., 315 стр. (315 стандартни машинописни страници);

Монографията „Анализ на икономическа (не)сигурност на България за периода 2000-2014 година” е плод на многогодишен труд и е предназначена за широк кръг читатели, занимаващи се с проблемите на икономическата теория, националната и икономическата сигурност. Тя може да бъде полезна при изучаването на учебни дисциплини, свързани с тях. Има за цел да обогати знанията на студентите и специалистите, занимаващи се с проблематиката на икономическата теория, националната сигурност и политическите науки.

Проблемите на икономическата сигурност стават все по-актуални и са обект на изследване от много специалисти, но решаването им е трудно. Анализът на темата е много сложен, тъй като изследваните проблеми са твърде дискуссионни, непредвидими и силно динамични. Това налага непрекъснато проучване и търсене на нови начини за решаването им. Ако те не бъдат анализирани своевременно и не се предприемат адекватни и навременни мерки, ще се дестабилизира икономическата сигурност на страната.

Икономическата сигурност има двойко значение - от една страна се явява цел на икономическата политика, а от друга е най-важният елемент на националната сигурност на държавата. Не може да има национална сигурност в слаба и неефективна икономика, както и не може да има национална сигурност и ефективна икономика в едно общество, разкъсвано от социални конфликти.

През последните години, в резултат на настъпилите радикални промени във всички области на общественно-политическия, икономическия и културен живот, сме не само свидетели, но и участници във формирането на качествено нова геополитическа среда за сигурност, придобиваща постоянно нови параметри и характеристики. Тези промени водят до нови източници на рискове и заплахи. Понятието „сигурност“ също се изпълва с ново съдържание.

Тази трансформация протича на фона и под въздействието на процесите на реструктурирането на световната икономика, основана на качествено нов модел на развитие, в резултат на което светът не става по-прост, по-безконфликтен и по-безопасен. Светът търси нова точка на равновесие едновременно в три глобални пространства - геополитическото, геостратегическото и геоикономическото.

В геоикономическата сфера все по-отчетливо се проявява формирането на интернационални възпроизводствени връзки, чиито звена са националните икономики и транснационалните корпорации. Това

съдействия за нарастване на съществуващите и възникването на нови противоречия в световната икономика.

Икономическата сигурност трябва да гарантира независимостта на националната икономика, нейната устойчивост и възможността за непрекъснато обновяване и самоусъвършенстване.

В настоящото изследване икономическата сигурност се разглежда като една от най-важните качествени характеристики на съвременната икономика и като фактор, който гарантира стабилното функциониране на стопанството.

Дълбоката криза в нашето общество през последните години значително усложнява решаването на проблемите, свързани с противодействието на заплахите за икономическата сигурност.

Настоящата работа е подготвена, за да отговори на един назрял проблем, свързан с предизвикателствата пред икономическата сигурност, в частност предизвикателствата пред икономическата сигурност на България, като се стреми да покаже изследваните въпроси в теоретико-методологичен и практически план.

Актуалността на темата е продиктувана от факта, че икономическата сигурност е предпоставка за устойчиво развитие на икономиката и обществото. Държавите, които проявяват активност и притежават достатъчна икономическа сигурност, имат тежест в глобален мащаб. По този начин те дават своя принос за установяването на ефективна многостранна система на икономически отношения за постигане на по-справедлив, по-безопасен и по-обединен хомогенен свят.

Икономическата сигурност е свързана, от една страна, със стабилното развитие на националното стопанство, от друга страна - с личното благосъстояние на населението и на всеки отделен гражданин.

Икономическата сигурност е глобален проблем, но параметрите му и мерките за справяне с него в различните региони на света и в различните типове икономически системи се различават значително.

Гарантирането на икономическата сигурност на България, като необходимо условие за развитието и просперитета на нашата страна, все повече концентрира общественото внимание, тъй като мащабът на заплахите и реалните щети, които те нанасят на националното стопанство, безспорно извеждат тези въпроси сред най-значимите национални приоритети.

Ето защо темата е актуална и значима и разработването ѝ ще допринесе за допълването и обогатяването в теоретично и практическо отношение на икономическата наука и сигурността. Своевременните и правилни анализи спомагат да се вземат адекватни и навременни мерки за гарантиране и повишаване на икономическата сигурност.

Изследователският проблем произхожда от факта, че недостатъчната икономическа сигурност или липсата на такава провокира социално и икономическо напрежение и дестабилизира обществото и държавата, тъй като е фактор за снижаването на благосъстоянието на населението в страната.

Това налага да се анализира същността и значението на икономическата сигурност и подходите за повишаване на нивото ѝ. Формулираните изводи от анализа могат да се използват като препоръки за повишаване на нивото ѝ в България, за преодоляване на институционалните слабости и противоречията при функциониране на тази система.

Обект на изследване е икономическата сигурност, в частност тази на България.

Предмет на изследването е анализ на икономическата сигурност на България и свързаните с нея рискове, заплахи, измерения и възможности.

Теза на настоящото изследване е, че икономическата сигурност на България трябва да е основен приоритет през следващите години в държавната политиката на България, за да има устойчивост и развитие.

Целта на настоящата разработката е чрез изготвянето на ретроспективен анализ на икономически показатели за периода 2000-2014 година да се разкрият и оценят по значимост заплахите за икономическата сигурност на България и да се изведат предложения за справяне с настоящите и посрещане на бъдещите предизвикателства.

Целта налага поставянето на следните **изследователски задачи**:

- Разкриване на същността на понятието „сигурност“;
- Разкриване на същността на националната сигурност и нейните елементи;
- Разкриване на съдържанието на икономическата сигурност и нейната роля в системата на националната сигурност - същност, рискове и заплахи;
- Разкриване на взаимодействието между икономическата и националната сигурност;
- Идентификация на заплахите за икономическата сигурност на България;
- Изследване на основни показатели за състоянието на икономическата сигурност в страната на национално ниво;
- Предлагане на мерки за противодействие на опасностите и изготвяне на предложения за повишаване на нивото на икономическата сигурност.

Методите, които се използват за събиране и обработка на информацията, за да се реализират целта и задачите на изследването, са: системен подход; изучаване на документи (нормативни актове, авторски

разработки, годишници, доклади, отчети, публикации в средствата за масово осведомяване и др.); изучаване и анализиране на научна литература; наблюдение; събиране и обработка на данните; системен и сравнителен анализ; статистически методи, отразяващи разпределенията, структурата и динамиката на изследваните процеси и явления; изследване и представяне на обобщени данни от официалната статистическа информация; методите на експертните оценки, както и изследване на други материали, отнасящи се към проблематиката, и внасящи яснота по въпросите, свързани с икономическата сигурност, и заплахи, свързани с нея.

За информационна база на изследването са използвани следните източници: публикации, литературни източници, доклади, годишници, отчети, нормативни актове, научни изследвания по темата, статистически данни на различни институции, средствата за масова информация, справочници, електронни източници и др..

Обхват на изследването е икономическата сигурност, анализирана чрез основни икономически показатели на национално равнище (България) за периода 2000 - 2014 год. Четиринадесетгодишният период е избран с цел да се избегне изкривяване на данните от евентуална цикличност в състоянието на показателите и избягването на подозрения за политическа пристрастност.

В първа глава на настоящата разработка се систематизира и обобщава огромният обем от източници на информация относно теоретичните аспекти на същността на явлението сигурност, националната сигурност като цяло и в частност икономическата сигурност, както и заплахите за последната. Доказва се важността на икономическия фактор, върху чиято основа се изграждат и функционират останалите пластове на сигурността, т.е. изключително важното влияние, което икономиката оказва върху развитието на сигурността.

Във втора глава се разглеждат основните заплахи за икономическата сигурност на България, в зависимост от причините, които ги поражда, чрез система от критерии и показатели, като се проследяват и анализират техните параметри за периода 2000-2014 г. По този начин се определя и състоянието на икономическата сигурност у нас.

В трета глава, на база направения анализ, са разгледани насоките, мерките и приоритетите за гарантиране и повишаване на нивото на икономическата сигурност на държавата ни.

В заключението е направено кратко обобщение на изводите и препоръките от изследването за икономическата сигурност на България.

Теоретико-практическо значение

Без претенция за изчерпателност и перфекционизъм, в настоящата монография е направен опит за задълбочено изследване и анализ на

икономическата сигурност в България за периода 2000-2014 г., който би трябвало да допринесе за ефективно управление на силите и средствата в ползна за страната ни посока.

Изследването предлага структурирано знание с комплексен подход за гарантиране и повишаване на икономическата сигурност с цел ориентиране на политиката към надеждно проактивно противодействие на настоящите и посрещане на бъдещите предизвикателства за икономиката и сигурността на държавата ни. То анализира същността и значението на икономическата сигурност, като се отделя конкретно внимание на политиката, която България трябва води от гледна точка на националните интереси.

Българската научна мисъл има своя принос за развитие на икономическата сигурност. Тя обогатява методиката и предлага разнообразен инструментариум за изследване и анализ в тази област.

Нямам претенции и амбиции, че предложената разработка по темата обхваща всички проблеми. Това е невъзможно, тъй като изследваните въпроси са твърде дискуссионни, непредвидими и силно динамични.

2. Marinov, A., “Problems in the organization of the system for financial management and control in the State Agency “State Reserve and War-time Stocks””, pub. „Macedonian Journal of Animal Science“, Vol. 3, No. 1, pp. 97-108 (2013), ISSN 1857-6907, Macedonia

(Проблеми в организацията на системата за финансово управление и контрол в Държавна агенция „Държавен резерв и военновременни запаси”)

Демократичните промени, обхванали всички области на живот през последните години, доведоха до реформа на контролната система в публичния сектор на Република България. Преди присъединяването ни към Европейския съюз бе направена концептуална, законодателна и структурна реформа на рамката на финансов контрол в публичния сектор, с цел засилване на управленската отговорност на ръководителите на организациите от този сектор и въвеждането на независим вътрешен одит.

Целта на настоящето изследване е анализиране на системата за финансово управление и контрол (СФУК) в Държавна агенция „Държавен резерв и военновременни запаси” (ДР и ВВЗ), установяване на проблемите, които възникват в процеса на работата ѝ, разработване на мерки за подобряване на финансовото управление на дейността.

Обект на изследване на настоящата дипломна работа е Държавна агенция „Държавен резерв и военновременни запаси”.

В процеса на изследването са прилагани различни методи за събиране и обработка на информацията като: изучаване и анализиране на документи, наблюдение, анализ, сравнение и др.

Правилно функционираща система за ФУК при спазването на принципите на ефективност, ефикасност и икономичност, дава разумна увереност за свеждането на минимум риска от несвоевременно и неадекватно предотвратяване, разкриване и възстановяване на вреди.

Начинът на реализиране е чрез изграждането и функционирането на системи за финансово управление и контрол (СФУК). Те включват политики, процедури и дейности, предназначени да предоставят разумна увереност, че *целите на организацията* ще бъдат постигнати чрез:

- съответствие със законодателството, вътрешните актове и договори;
- надеждност и всеобхватност на финансовата и оперативната информация;
- икономичност, ефективност и ефикасност на дейностите;
- опазване на активите и информацията;
- предоставянето на разумна увереност за изпълнението на целите на организацията;
- управленска отговорност и добро финансово управление.

Управлението на риска играе ключова роля при избора на подходящи контролни дейности - правила, процедури и действия, които дават разумна увереност, че рисковете за постигане на целите са намалени и ограничени до предварително приети допустими граници.

Независимо колко добре е структуриран и управляван вътрешният контрол, той не може да предостави на ръководството абсолютна увереност по отношение постигането на целите на организацията, поради което се въвежда понятието „разумна увереност“.

СФУК на ДА „ДР и ВВЗ“ обхваща всички дейности, свързани с управление рисковете, общото управление и вътрешния контрол. Тя е процесно-ориентирана и е структурирана в пет основни елемента:

- Контролна среда;
- Оценка на риска;
- Контролни дейности;
- Информация и комуникация;
- Мониторинг.

Контролните дейности включват разписани процедури и дейности, свързани с:

- разрешаване, одобряване и оторизиране;
- разпределение на отговорностите;
- система за двоен подпис;
- предварителен контрол;

- пълно, точно и вярно осчетоводяване на всички операции;
- наблюдение;
- преглед на дейности и операции;
- антикорупционни процедури;
- правила за достъп до активи и информация;
- правила за управление на човешките ресурси;
- документиране, архивиране и съхраняване на информацията.

Документация на системата за финансово управление и контрол в ДА „ДР и ВВЗ”

Документацията на СФУК включва следните йерархични нива:

- I ниво: Наръчник на СФУК
- II ниво: Основни процедури и работни инструкции
- III ниво: Оперативни документи и записи

След анализа на системата за финансово управление и контрол в ДА „ДР и ВВЗ”, биха могли да предложат следните мерки за подобряването ѝ:

1. *Контролните дейности трябва да са подходящи*, да функционират в съответствие с планираното през съответния период, да са *ефективни* по отношение на разходите, да са *изчерпателни, разумни и свързани с общите цели на организацията*. При въвеждането на контролните дейности, ръководителят трябва да вземе предвид очакваната полза от тях, както и разходите за въвеждането и прилагането им. Контролните дейности следва да се въведат в процесите и системите в момента на тяхното изграждане. Последващото въвеждане на контролни дейности е по-скъпо и по-неефективно.

2. *Стриктно спазване на въведени мероприятия за подобрения*. Чрез тази регламентация откритите отклонения или новите предложения се използват за подобряване на процесите по управление на риска, управлението и контрола. Направените подобрения трябва да регламентират в бъдещия процесен подход, за да се изключат рецидиви на несъответствията. Процедурата се прилага във всички звена и от всички лица в ДА „Държавен резерв и военновременни запаси”, свързани със Системата за финансово управление и контрол.

Въведена е пълна отговорност за тези, на които са поверени парични и материални средства на държавата.

Системата за финансово управление и контрол в ДА „Държавен резерв и военновременни запаси” е изградена добре и може да се посочи като пример за добра практика. Същата функционира добре с положителни резултати.

След направения анализ, изводът е, че системата е стройно изградена, функционира правилно и дава добри резултати. Посочените мерки са по-скоро с пожелателен и препоръчителен характер с цел усъвършенстване и доизграждане на системата. Същата може да се внедри

и в други подобни организации на публичния сектор, като пример за добра практика.

Ключови думи: финансово управление, финансов контрол, публичен сектор, България

3. Маринов, А., „Анализ на макроикономическата стабилност на България в периода 2005 - 2010 година”, годишник АМВР, бр.29, 2016 г., стр. 67-118

Студията е естествено продължение на доклада от конференцията в гр. Свищов през 2010 г. и статията в сп. „Известия“ от 2013 г. (посочени по-горе), като доразвива и дообогатява темата с допълнителна информация. Студията е предадена за печат през 2013 г., но по определени причини е публикувана през 2016 г.

Проблемите на макроикономическата стабилност и икономическата сигурност стават все по-актуални и са обект на изследване от много специалисти, но решаването им е трудно. Това налага непрекъснат анализ и търсене на нови начини за тяхното решаване.

Макроикономическа стабилност се постига с финансова стабилност, ниска инфлация, ниско равнище на безработица и т.н.. Тези цели не могат да бъдат постигнати при отсъствие на икономическа сигурност, която е решаващ елемент за националната сигурност.

Икономическата сигурност, в настоящото изследване, се разглежда като една от най-важните качествени характеристики на съвременната икономика и като фактор, който гарантира стабилното функциониране на икономиката.

Целта на настоящото изследване е извеждането на тенденции за развитие на българската икономика и изготвянето на мерки за поддържане и повишаване на икономическата сигурност на страната ни чрез ретроспективен анализ на макроикономически показатели в България за периода 2005-2010 година.

В изследването са използвани следните методи: системен подход; събиране, обработка и анализ на данните; статистически методи, отразяващи разпределенията, структурата и динамиката на изследваните процеси и явления; системен и сравнителен анализ и др.

Източници на информация са: научни изследвания по темата, официални статистически източници, справочници, годишници, електронни източници и др.

Провеждането на ефективна икономическа политика не може да се осъществява без анализиране на макроикономическите показатели в

тяхната съвкупност, в противен случай информацията за икономическите процеси ще бъде частична и изкривена.

В последните години от развитието си, особено след като се присъедини към Европейския съюз, страната ни се изправи пред огромни различия и се превърна в периферен член на съюза, т.е. най-бедната държава в ЕС. В резултат от кризата през последните три години (2008-2011 г.), макроикономическите показатели на България спадат до нивата си в най-лошите години от предкризисния период.

Реформите изискват финансиране, както и обратното - липсата му предполага и липса на реформи.

Неразумното харчене на държавни средства и липсата на силна политическа воля ще продължават да са пречките по пътя на страната към по-добра дългосрочна перспектива и по-нататъшни стъпки за повишаване на жизнения стандарт в страната ни.

Мерките, насочени към пазара на труда и осигурителната тежест, заедно с програмите за квалификация и преквалификация на безработните лица, не дават очаквания резултат на трудовия пазар и бизнес климата в страната ни.

Забелязва се тенденция държавите-членки на ЕС от центъра да стават много предпазливи и консервативни относно присъединяването към Евророната на държави-членки от периферията на ЕС. От друга страна за България в момента е по-изгодно да изчака развитието на ситуацията с еврото и какво ще е бъдещето на Евророната.

В случай на решение България да се присъедини, ще се наложи да се справя не само с конвергентните критерии за присъединяване към Евророната, но и с някои неикономически изисквания, свързани с организирана престъпност, сива икономика, ниво на корупция и др., тъй като това са изискванията на държавите-членки от Евророната.

При условие, че правителството следва неотклонно линията на реформите, то може да се осигури дългосрочна икономическа стабилност. Макроикономическите условия в България в малка степен са се подобрили за последните две години на изследването, като правителството е силно ангажирано с поддържането на макроикономическа стабилност.

Растежът на реалния БВП би трябвало доведе до постепенно намаляване на държавния дълг.

Неотложна мярка и то в условията на криза е нерентабилните държавни предприятия или да се оздравят, или да бъдат ликвидирани във възможно най-кратки срокове.

При определяне на стойностите на макроикономическите показатели задължително трябва се взимат под внимание следните елементи:

✓ максимално допустимото ниво на *спад в икономическата дейност*;

✓ максимално допустимото намаление на нивото на *качеството на живот* на населението като цяло;

✓ максимално допустимото ниво на спестяване на разходи за *поддържане и възпроизвеждане на природните ресурси*, отвъд което има риск от необратимо унищожаване на елементи на околната среда.

Най-висока степен на икономическа сигурност би се постигнала, ако пълният набор от показатели е в рамките на допустимите граници и поддържането на нивото на един индикатор не е за сметка на другите.

За постигането на макроикономическа стабилност и икономическа сигурност няма универсални рецепти. В една държава определена група мерки може да има ефект, но в друга - същите мерки да не го постигат. Така че трябва да се подхожда индивидуално, вземайки под внимание наложените се изводи от направени изследвания, наблюдения и анализи.

Невинаги предписаните мерки дават желаните резултати, поради причини, свързани със заобикалящата среда. Това налага факторите да се анализират непрекъснато и да се търсят нови решения на възникналите проблеми.

Осигуряването на макроикономическа стабилност и икономическа сигурност е гаранция за независимостта на страната, условие за стабилност, икономическа ефективност и повишено благосъстояние. Те трябва да са национален приоритет номер едно. Това е цел, към която се стремят всички правителства по света.

Ключови думи: безработица, инфлация, икономическа сигурност, макроикономическа стабилност

4. Маринов, А., „Безработицата в България - заплаха за икономическата ѝ сигурност”, сп. „Управление и устойчиво развитие”, бр.1, год. 2012, vol.32, стр.120-126

Икономическата сигурност традиционно е считана за най-важната характеристика на икономиката, която определя нейната способност да се поддържат нормални условия на живот на населението, устойчиво предоставяне на ресурси за икономическо развитие и последователно прилагане на националните интереси.

Една от традиционните вътрешни заплахи за икономическата сигурност на страната ни е нивото на безработицата. Актуалността на проблема е продиктуван от факта, че заетостта е основен общественоекономически фактор за постигане на икономическа и социална сигурност, както на индивидите, така и на държавата. Безработицата от друга страна е социално явление, което дестабилизира

обществото и отделния индивид, срещу която все още няма ефективно противодействие.

Равнището на безработица не максимизира нетното икономическо благосъстояние на обществото. Ето защо е необходимо да се наложи като императивна закономерност поддържането на ниско фактическо равнище на безработицата. За икономическата сигурност нивото на безработицата само по себе си няма значение, ако то не се отразява негативно върху икономиката ни. Сnižаването на безработицата има определящо значение и за свободното движение на работната сила в условията на интегрирана Европа и глобалната икономика.

Целта на настоящото изследване е, на база на анализ на българският трудов пазар, да се изготвят мерки за насърчаване на заетостта и ограничаване на безработицата с цел повишаване на икономическа сигурност в България.

Обект на изследване е българският трудов пазар за периода 2005-2011 година.

В изследването са използвани следните методи: системен подход; събиране, обработка и анализ на данните; системен и сравнителен анализ и др.

От анализа на трудовия пазар се налагат няколко негативни тенденции - младите хора трудно се включват в трудовия пазар и безработицата трае по-дълго в сравнение с периода преди кризата. Друга тенденция е, че малцинствените етнически групи са сериозно заплашени от безработица и изпадане под прага на бедност.

Важен фактор за успешното включване в пазара на труда на рисковите групи е повишаването на ефективността на програмите за обучение и квалификация. Факт е, че чуждите инвестиции се привличат не толкова с ниската цена на труда на наетите лица, колкото с високата им квалификация. Ефектът на ниската заетост съчетан с ниски доходи може само да затвърди позиционирането на страната ни измежду най-бедните в ЕС. Такива страни по дефиниция страдат до голяма степен от социална поляризация.

За да има икономическа сигурност е необходимо да има нормативно обвързване на заплащането с производителността на труда и на пенсионната възраст с продължителността на живота.

Ключови думи: икономическа политика, безработица, заетост, икономическа и социална сигурност, България

5. Маринов, А., „Макроикономическата стабилност на България - гаранция за икономическа сигурност”, сп. „Известия”, ИУ-Варна, бр. 1/2013, стр.30-49

Макроикономическа стабилност и икономическа сигурност са едни от най-важните цели на икономическата политика и елементи на икономическата среда. Намират се в права корелационна зависимост помежду си и се припокриват частично или изцяло в отделни случаи.

Статията е посветена на една сравнително нова концепция - концепцията за икономическата сигурност. Тя се състои от три части. Първата част играе ролята на въведение, в която се обосновава актуалността на проблема. Втората част съдържа основното изложение, а в третата и последна част е заключение, в което са изложени определени изводи.

Фокусът на публикацията е върху икономическата сигурност. В началото на статията се обяснява концепцията, която разкрива нейното съдържание и цели. Изведени са показателите, които измерват икономическата сигурност. Проследена е тяхната еволюция през периода 2005-2010 г. Материалът съдържа богата макроикономическа информация, която е онагледена с множество графики.

Статията е посветена на изключително интересна и все още слабо изследвана в българската специализирана литература тема. След анализ на основни макроикономически показатели се извеждат тенденции за икономическо развитие, което може да гарантира икономическа сигурност на страната.

Макроикономическите показатели трябва да се анализират в тяхната съвкупност, в противен случай информацията за икономическите процеси ще бъде частична и изкривена.

Спадът на БВП води след себе си забавяне темпа на инфлация, но разликата между замразените доходи и растящите цени, може да доведе до по-нататъшно обедняване и диспропорции в сравнение с другите държави-членки на ЕС. Ефектът на ниската заетост, съчетан с ниски доходи, може само да затвърди позиционирането на страната ни измежду най-бедните в ЕС.

От анализа на трудовия пазар се налагат няколко негативни тенденции - младите хора трудно се включват в трудовия пазар и безработицата трае по-дълго в сравнение с периода преди кризата.

Важен фактор за успешното включване на пазара на труда на рисковите групи е повишаването на ефективността на програмите за обучение и квалификация. Факт е, че чуждите инвестиции се привличат не толкова с ниската цена на труда на наетите лица, колкото с високата им квалификация. Това изисква, независимо кое е управляващото правителство да се направят неотложните реформи в образователната система, технологиите и иновациите, за да може образованието да отговаря на нуждите на бизнеса.

Необходимо е нормативно да се обвържат заплащането и производителността на труд, както и пенсионната възраст с продължителността на живота.

Целите на икономическата политика трябва да са насочени към висока производителност на труда, конкурентоспособна продукция, икономически растеж и повишаване благосъстоянието на населението.

Един от възможните варианти за постигане на макроикономическа стабилност и икономическа сигурност е спазване на изискванията на Пакта за финансова стабилност и постигане на Маастрихтските критерии.

Чуждите инвеститори са притеснени от липсата на прозрачност в деловите отношения, нелоялната конкуренция и честите промени в нормативната уредба.

Правителството изпълнява своята програма за обществени инвестиции с наличните финанси в условия на криза, без да се преминават границите на държавния дефицит. На дневен ред е правителството да разгледа някои стимули за подобряване и привличане на високо технологични инвестиции в синхрон с наличното качество на човешките ресурси в България.

Друг вариант за постигане на макроикономическа стабилност и икономическа сигурност е да се изгради *система от количествени макроикономически показатели (индикатори)*, позволяващи ранно предупреждение за приближаваща заплаха към националната икономика и предприемането на мерки за предотвратяването ѝ. Поддържането на нивото на един индикатор не трябва да е за сметка на другите.

От настоящия анализ можем да направим *два основни извода*:

1. Икономическата сигурност на страната следва да гарантира на първо място *ефективност на икономиката*, т.е. тя трябва да се защитава въз основа на висока производителност, качество на продукта и т.н.

2. Икономическата сигурност на държавата трябва да се регулира и поддържа от *цялата система на държавните институции*, както и от *всички структури на икономиката*.

Всичко това налага изграждането на ефективна стратегия за икономическо развитие с устойчиво нарастване на БВП, постигане на пълна заетост, ниска инфлация и справедливо разпределение на доходите. Осигуряването на макроикономическа стабилност и икономическа сигурност е гаранция за независимостта на страната, условие за стабилност, икономическа ефективност и повишено благосъстояние. Те трябва да са национален приоритет номер едно. Това е цел, към която се стремят всички правителства по света.

6. Маринов, А., „Проблеми на социалната сигурност на Република България”, сп. „Управление и устойчиво развитие”, бр.4, год. 2013, vol.41, стр.6-16

С възникването на държавата и обществото възниква и проблема за социалната сигурност. Социалните проблеми влияят върху усещането на индивида за социална сигурност. В статията се разглеждат проблеми на социалната сигурност в Република България. В страната има много социални въпроси за решаване, които са обект както на социалната политика, така и на социалната сигурност. Тези проблеми засягат цялото българско общество. Социалната политика е в основата на социалната сигурност. Моделът на социална политика в Република България е необходимо да бъде успешен, защото в противен случай може да се стигне до необратими последствия за социалната сигурност на страната. За да бъде успешен посоченият модел е необходимо да се дефинират всички социални проблеми в държавата. Целта на настоящото изследване е анализ на социалната сигурност на Република България, дефиниране на проблемите в социалната сфера и изготвянето на предложения за подобряване на социалната сигурност на държавата и обществото. Обект на изследването е социалната сигурност на Република България. Предмет на изследването са проблемите на социалната сигурност на Република България. Методите на изследването са: наблюдение, проучване на документи, социологически, системен, функционален и статистически анализ и др. Източници на информация: научни изследвания по темата, официални статистически източници, емпирични изследвания, справочници, годишници, електронни източници, масмедии и др.

От направения анализ се налагат следните изводи:

✓ Социалната сигурност изобщо не е достигнала своето цялостно развитие у нас, такава каквато я представя самата концепция;

✓ У нас социалната сигурност се разглежда като единство на качествено здравеопазване и образование, добри материални условия на живот, висока заетост, добре развита и работеща социална защита, т.е. висок жизнен стандарт.

✓ Социалната сигурност би трябвало да се разпростира в много направления на националната ни икономика, но на практика не е така;

✓ Независимо от политическия и социалния климат в даден момент, системата за социалната сигурност е част от националната система за сигурност, историческото и културно минало на страната ни и тя трябва да се поддържа;

✓ Системата за социалната сигурност не е изградена като едно цяло, което поражда проблеми за самата нея. Това, което все още не е направено у нас и е от решаващо значение за нея, е да се види кои са най-спешните

нужди на страната и в каква степен институциите, на които е възложено изграждането и подържането на системата са способни да организират новите проекти и да ги ръководят ефикасно.

✓ При опита да се адаптира социалната сигурност към едно еволюиращо общество трябва да си дадем ясна сметка, че социалната сигурност е област, където групи за политически и социален „натиск”, имат поле за изява на своите идеи. Но за да бъде социалната сигурност ефикасна и на висота, трябва да отговаря на новите изисквания, които се формират постепенно с модифицирането на условията на живот и работа, без да се разстройва икономиката и финансовият стабилитет на самата система.

✓ Във връзка с демографските и икономическите проблеми новите модели на социална сигурност трябва да се градят не само на базата на компенсаторните осигурителни и други плащания, а на разходите за възстановяване способността за труд и връщане на лицата към активен живот, за приучване на индивидите към повече отговорност за тяхната сигурност, с други думи, сигурност, при която човек става фактор на своето собствено благополучие.

✓ Социалната сигурност е отворена система. Нито една страна по принцип не може да претендира, че нейната система за социална сигурност е пълна и завършена. Винаги е възможно да се подобрят добавките и услугите, да се направят по-гъвкави условията за даване правото на добавки, да се ревизират някои аспекти на защитата в зависимост от икономическата и социалната политика.

Постигането на социална сигурност е цел на всяко съвременно общество, във връзка с което то провежда определена социална политика. В разбирането за социална сигурност следва да се отдели подобаващо място и на превантивните действия срещу проявлението на рисковете, поради което лицата попадат в неблагоприятни житейски ситуации. Системата за социална сигурност е взаимосвързана с множество други елементи. Тази система е част от живота. За защита на жизненоважните интересни на гражданското общество трябва да се жертват ресурси, защото само тогава системата може да гарантира своето съществуване и развитие.

Социалната сигурност е потребност, равновесие, жизненоважна и необходима. Една държава не може да бъде частично сигурна. Тя е или сигурна или не. България, за жалост, е от вторият тип, изхождайки изложения анализ.

Ключови думи: социална сигурност, социална политика, здравеопазване, образование, безработица, демографска криза

7. Маринов, А., „Примерен модел на стратегия за икономическа сигурност на Република България”, сп. „Управление и устойчиво развитие”, бр. 1, год. 2014, vol. 44, стр. 91-97

Икономическата сигурност оказва пряко влияние върху мястото и ролята на страната в световните икономически и политически процеси. Националните икономически интереси са в основата на всяка стратегия за икономическа сигурност. Формулирането на примерен модел на стратегия за икономическа сигурност на Република България дава основание да се определят целите, задачите и структурата на икономиката на страната. В статията се разглеждат две основни стратегии за гарантиране на икономическа сигурност на държавата, както и основни положения на примерен модел на стратегия за икономическа сигурност на Република България.

Новата икономическа система, установена през последните години, се отличава с няколко характерни черти: глобалност; сливане на икономиката с политиката; реорганизиране и раждане на нови геоикономически центрове и зони, изместващи големите геополитически пространства; световен икономически преход, движен от два фактора - иновациите и новосформираните широки по обхват и гъвкави производствени структури. Тези обстоятелства променят разбирането за новите предизвикателства и тяхното преодоляване. Стратегическото управление се осъществява от ръководни служители, като вземането на решения е свързано с перспективно мислене и правилно управление на всички ресурси.

Актуалността на темата на изследването е плод на необходимостта от извършването на задълбочен анализ на технологията и елементите на една примерна стратегия за икономическа сигурност на Република България. Такава стратегия би била от голямо значение за справяне с новите предизвикателства в съвременния свят.

Целта на изследването е чрез анализ на теоретичните постановки за изграждане на стратегия за икономическа сигурност и съобразено с националните ни особености да се дадат насоките и основните положения за изработването на примерен модел на стратегия за икономическа сигурност на Република България.

Обхватът на изследването е ограничен в следните насоки:

- разгледани са само същността на стратегията за икономическа сигурност и двата основни вида стратегии за икономическа сигурност, поради ограничението за обема му;
- изследването на темата е направено до края на 2013 г.;
- стратегията е за България, но е използван широк международен опит.

В процеса на изследване са прилагани различни методи за събиране, обработка и анализ на информацията: изучаване и анализиране на научна литература; изследване на практики, сравняване и др.

За информационна база на изследването са използвани следните източници: публикации; литературни източници; електронни източници и др.

От направеният анализ следва, че икономическата сигурност оказва пряко влияние върху мястото и ролята на страната в световните икономически и политически процеси. Изборът на стратегия за икономическа сигурност зависи преди всичко от националните интереси на държавата, като тяхното реализиране е в пряка връзка със социалните, политическите и икономическите ѝ възможности и ресурси. Успехът на стратегията, върху който се гради икономическата сигурност, предполага нейното възприемане и споделяне от българското общество. Разработването ѝ ще спомогне за повишаване на нивото на икономическа сигурност на българската държава в условията на глобализация, а нейната реализация ще рефлектира във всички сфери на националната икономика и българското общество. Стратегията за икономическа сигурност се определя като комплекс от преки и косвени фактори, влияещи върху българската икономика, която трябва да функционира нормално и ефективно.

За да се провери успешността на една примерна стратегия за икономическа сигурност на българската държава, се разработва система от показатели, като: конкурентоспособност на държавата, стабилност и устойчивост на държавната система, степен на независимост от други държави и международната конюнктура, социално-икономическо състояние и обществено благосъстояние и др. Така описаните показатели могат да се оценят с определена тежест и да се включат в общ интегрален показател, измерващ икономическата сигурност на държавата.

Ключови думи: модел, стратегия, икономическа сигурност, България

8. Маринов, А., „Технологии и иновации за икономически растеж”, сп. „Управление и устойчиво развитие”, бр. 1, год. 2016, vol. 56, стр. 101-109

В края на ХХ и началото на ХХІ в. науката, технологиите и иновациите се развиват динамично. Полагат се основите на икономика и общество, базирани на знанието. Науката и технологиите оказват изключително въздействие върху различните географски територии и мрежите в глобалната икономика. Генерирането на знания и

технологичният капацитет представляват ключови инструменти и фактори за сътрудничество и конкуренция между фирмите, организациите и отделните страни. В съвременния свят много иновации се създават в сътрудничество между научни и корпоративни организации от много и различни държави. Както на национално, така и на световно ниво се осъзнава голямото значение на науката за развитието и растежа на икономиката, опазването на околната среда, разрешаването на редица управленски и социални проблеми. Разширяването на икономическия потенциал е невъзможно без иновации и технологии, което определя актуалността на темата. Целта е да се изследва връзката между технологиите и иновациите и икономическия растеж. В процеса на изследване са прилагани различни методи за събиране, обработка и анализ на информацията: изучаване и анализиране на публикации и статистически източници, сравнение и др. За информационна база на изследването са използвани следните източници: публикации, емпирични изследвания, статистически данни и др. Задълбоченото изследване и анализът на корелационните връзки между технологии, иновации и икономически растеж ще способства за насочването на силите и средствата в полезна за страната ни посока.

Анализът на технологичното развитие на България показва, че негативните тенденции в технологичния сектор до голяма степен се пречупват и се наблюдава известно подобряване на технологичната среда. За съжаление то идва след дълги години спад или изоставане на българската икономика в технологично отношение, а и не може да се свърже със значителни инициативи на държавата в трите основни елемента за постигане на жизнеспособна икономическа среда, осигуряваща устойчив растеж: иновации, технологичен трансфер и улеснено създаване на нов бизнес (вкл. финансиране, фискална тежест, административни бариери и др.). Оживлението в технологичните отрасли дава основание да се смята, че активната политика в технологичното насърчаване би дала допълнителен тласък на технологичното развитие на България в три основни направления:

- ✓ по-висока конкурентоспособност на икономическите субекти в страната и привличане на нови инвестиции в технологични производства и услуги;

- ✓ по-висока заетост на висококвалифицирани специалисти в промишлеността и услугите, а оттам - намаляване на „изтичането на мозъци“;

- ✓ постигане на устойчив икономически растеж.

Иновациите като основа на научно-техническия прогрес определят конкурентните преимущества както на фирмите, така и на държавата като цяло.

Иновациите оказват комплексно въздействие както на количествените, така и на качествените параметри на икономическия ръст. Влиянието на иновациите върху темповете на икономическия ръст се проявява като следствие от повишаване на производителността на труда и капитала.

Високото качество и размер на икономическия растеж предполага преобладаване на иновационния фактор в неговата структура, който се въплъщава в нови видове стоки, услуги, технологии, форма на организация, методи на управление, изменение в качеството на работната сила.

Изводите от анализа на корелациите между технологии, иновации и икономически растеж на България са свързани с основните насоки за подобряване на технологичното развитие на отделните сектори в страната.

Българската технологична индустрия ще функционира във все повече интернационализираща се и глобализираща се икономика, а това извежда качествено нови изисквания към предприятията, техните собственици и мениджмънт. В този смисъл у нас е необходимо увеличаване на дела на т.нар. „високостойностни предприятия” в индустрията, а това е свързано с кръг от действия и на държавата, и на фирмите, които да намерят място в индустриалната политика на страната.

В заключение може да се каже, че предложените насоки за създаване на благоприятна среда за технологично развитие ще бъдат ефективни само ако се прилагат комплексно и взаимосвързано, като се въздейства едновременно върху фискалните и финансовите условия, върху подпомагането на модерния технологичен маркетинг и мениджмънт и най-вече върху устойчивото развитие на човешките ресурси.

Ключови думи: икономически растеж, технологии, иновации, икономика, глобализация

9. Маринов, А., Пл. Домусчиева, „Модел на антикорупционни мерки за публичната администрация на примера на община Чирпан”, сборник „Взаимодействието теория - практика: ключови проблеми и решения”, изд. „Екс-Прес”, Габрово, 2011 г., стр. 68-76

Корупцията е явление, което затормозява общественото функциониране и развитие, социалната динамика, но същевременно тя е явление което трудно може да бъде изкоренено. Необходимо е усилията да се насочат към ограничаване на това явление, като се приложат мерки и техники за противодействие на корупцията с оглед нейното ограничаване в нашата страна.

Целта на изследването е да се извърши анализ на изградения модел за антикорупционни мерки за публичната администрация в община Чирпан и тяхната ефективност за ограничаване на корупцията.

Задачите в рамките на тази основна цел са следните: да се разгледа структурата и дейността на местните органи в община Чирпан; да се изяснят сферите в които е възможно тя да се прояви; да се анализират мерките за противодействие на корупцията в публичната администрация в община Чирпан и тяхната ефективност.

От създаването и въвеждането на модела на антикорупционни мерки за противодействие на корупцията в общинска администрация Чирпан няма нито един подаден сигнал (проверка или разследване) срещу служител от общинска администрация Чирпан за корупция или уволнението му на такова основание.

В публичната сфера е необходимо спешното приключване и въвеждане на редица пропазарни мерки (по-широкото прилагане на мълчаливото съгласие, обслужване на едно гише в административното обслужване и др.), засилване на административния капацитет на редица регулаторни органи свързани с монополни и/или олигополни пазари, по-широко въвеждане на електронно управление (т.е по-голяма прозрачност), намаляване на дискреционната власт на публичната администрация и др.

Към така ефективно изградения модел на антикорупционни мерки в общинска администрация Чирпан могат да се прибавят някои допълнителни мерки в зависимост от спецификата на публичната администрация и времевия обхват и да се превърне в национален модел за прилагане в публичната администрация, който при необходимост своевременно да се коригира във връзка с настъпилите промени в околната среда. Ето някои от предложенията:

1. Да се създадат комисии за проверка и анализ на драстична промяна в декларираното имотно състояние на служител/ите в общинската (публичната) администрация.

2. Да се променя ежегодно състава на експертите в комисиите (ротация) с цел избягване на предпоставка за предоставяне на невярна информация или скриване на информация.

3. Да се осигури прилагането на подходящи процедури за одиторски контрол на дейността на общинската (публичната) администрация.

4. Да се извършват прозрачни процедури за обществените поръчки, които да способстват за развитието на лоялната конкуренция и предотвратяват предлагането на подкупи и други.

5. Да се поощри специализацията на лицата, отговарящи за противодействието с корупцията и да им бъдат осигурени подходящи средства и обучение за изпълнение на техните задачи.

Ключови думи: корупция, публична администрация, модел, антикорупционни мерки, община Чирпан, добри практики

10. Маринов, А., „Макроикономическата стабилност на България - гаранция за икономическа сигурност“, сборник „Икономиката и управлението в XXI век - решения за стабилност и растеж“, том 6, изд. „Ценов“, Свищов, 2011 г., стр.130-140

Проблемите на макроикономическата стабилност и икономическата сигурност стават все по-актуални и са обект на изследване от много специалисти, но решаването им е трудно. Това налага непрекъснат анализ и търсене на нови начини за решаването им.

Макроикономическа стабилност се постига чрез стабилност на цените, високо ниво на заетостта, положителен икономически растеж и външнотърговски баланс. Тези цели не могат да бъдат постигнати при отсъствие на икономическа сигурност, която е гарант за стабилното функциониране на икономиката.

Икономическата сигурност е елемент и на системата за национална сигурност. Не може да има национална сигурност в слаба и неефективна икономика, както и не може да има национална сигурност и ефективна икономика в едно общество, разкъсвано от социални конфликти.

Целта на настоящото изследване е, на база на анализ на макроикономически показатели в България, да се изведат тенденции за развитие на българската икономика и да се изготвят мерки за поддържане и повишаване на икономическата сигурност на страната ни.

Без анализиране на макроикономическите показатели в тяхната съвкупност не може да се провежда ефективна икономическа политика, защото информацията за икономическите процеси ще бъде частична и изкривена.

В последните години от развитието си, особено след като се присъедини към Европейския съюз, страната ни се изправи пред огромни различия и от равнопоставена държава-членка се превърна в периферен член. В резултат от кризата през последните три години, макроикономическите показатели на България спаднаха до нивата си в най-лошите години от предкризисния период.

Ефектът на ниската заетост съчетан с ниски доходи може само да затвърди позиционирането на страната ни измежду най-бедните в ЕС. Такива страни по дефиниция страдат до голяма степен от социална поляризация.

Важен фактор за успешното включване на пазара на труда на рисковите групи е повишаването на ефективността на програмите за

обучение и квалификация. Факт е, че чуждите инвестиции се привличат не толкова с ниската цена на труда на наетите лица, колкото с високата им квалификация.

Икономическата политика трябва да е насочена към висока производителност на труда, конкурентоспособна продукция, икономически растеж и повишаване благосъстоянието на населението.

Един от възможните варианти за постигане на макроикономическа стабилност и икономическа сигурност е присъединяването ни към Еврозоната и Пакта за финансова стабилност, за което се изисква още работа за постигане на Маастрихтските критерии.

Друг вариант е да се изгради система от количествени макроикономически показатели (индикатори), които позволяват ранно предупреждение за приближаваща заплаха към националната икономика и предприемането на мерки за предотвратяването ѝ.

Всичко това налага изграждането на ефективна стратегия за икономическо развитие с устойчиво нарастване на БВП, постигане на пълна заетост, отсъствие на инфлация и справедливо разпределение на доходите. Осигуряването на макроикономическа стабилност и икономическа сигурност е гаранция за независимостта на страната, условие за стабилност, икономическа ефективност и повишено благосъстояние. Те трябва да са национален приоритет номер едно. Това е цел, към която се стремят всички правителства по света.

Ключови думи: безработица, инфлация, икономическа сигурност, макроикономическа стабилност, икономически растеж

11. Маринов, А., „Съвременни заплахи за икономическата сигурност на България”, сборник „Тенденции и предизвикателства в развитието на икономиката”, изд. „Наука и икономика”, Варна, 2012 г., стр.122-129

Икономиката е жизненоважна дейност на всяко общество, държава и личност, което налага оценка на всички възможни външни и вътрешни заплахи за нея. Съвременната икономическа организация на обществото не създава необходимата продуктивност и ресурсна осигуреност. Ето защо, икономическата сигурност се явява един от най-важните национални приоритети. Високото равнище на икономическа сигурност е гарант за суверенитета на страната ни.

Заплахите за икономическа сигурност са явления и процеси, които имат отрицателно въздействие върху икономиката на страната и нарушават интересите на икономическите субекти. От решаващо значение е да се определят реалните заплахи, за да се предложат надеждни и ефективни

методи за справяне с тях. Темата за заплахите за икономическата сигурност е изключително актуална за съвременния етап на развитие.

Обект на изследването са съвременните заплахите за икономическата сигурност на България.

Цел на изследването е, след идентифицирането и анализирането на съвременните заплахите за икономическата сигурност на България, да се предложат мерки за противодействието и елиминирането им.

Методите на изследването са: системен подход, събиране, обработка и анализ на информация; системен и сравнителен анализ и др.

Главна задача на държавата е да гарантира определено равнище на икономическа сигурност като прогнозира и елиминира възникването и развитието на различни заплахи. Чрез умело използване на макроикономическите лостове ще се осъществи идеята за възпроизводство на икономическа сигурност в цялата икономика.

Постигане на макроикономическа стабилност, създаване на условия за икономически растеж и повишаване на качеството на живота на населението, като активно и успешно трябва да се използват инструментите на фискалната и монетарната политики, политиката по доходите, политиката по заетостта и т.н.

Гарантиране на конкурентоспособност на националната икономика или на нейни водещи отрасли в глобалната икономика. Това изисква да се определят дългосрочните (стратегически) икономически цели и интереси на нацията, както и да се осигурят определени (като количество и качество) ресурси за постигането на тази цел.

Изграждане на моделите за поведение на основата на оценка на системата на националните икономически интереси.

Възможностите на икономиката да се защитава от външните заплахи се крият в лостовете на макроикономическата политика на държавата и най-вече във външнотърговските регулатори, както и в активното ѝ участие в различни интеграционни структури.

Заплахите за икономическата сигурност се свързват с възможността да се причинят сериозни щети на стопанството или да не се реализират целите, поставени пред националната икономика.

Често пъти елиминирането и разрешаването на определени заплахи води до възникването на други или на подобни, но на качествено ново равнище.

Създаването и използването на мониторинга на икономическата сигурност дава възможност на органите на държавно управление да формират икономическата политика на държавата ни в предвидими граници.

12. Маринов, А., „Проблеми при възлагане на обществени поръчки в България”, сборник „Развитие на агробизнеса и селските райони в България и ЕС – перспективи 2020”, изд. „Геа-Принт”, Варна, 2012 г., стр.372-383

От години обществените поръчки са неудобна тема за всяко едно правителство и основен повод за критика от страна на бизнеса заради, проблемите, които съществуват в тази област. Опорочаването на процедурите по възлагането и изпълнението на тези поръчки е широко разпространено явление. Чрез обществените поръчки се реализират и голяма част на плащанията от фондовете на ЕС.

Всичко това се случва на фона на зачестилите критики от страна на бизнеса, че непрестанните промени на правилата в България стресират местните фирми и отблъскват чуждестранните инвеститори.

Целта на настоящото изследване е да разгледа проблемите при възлагането на обществени поръчки от органи на публичната администрация, като дефинира насоки за преодоляване на проблемите и предотвратяване на допуснатите нарушения от възложителите при възлагане на обществени поръчки.

В процеса на изследването са прилагани различни методи като: изучаване на нормативни документи; анализиране на документи; самостоятелно наблюдение; сравнение; беседи и др.

Въвеждането на електронните обществени поръчки е най-прекият път за намаляване на нарушенията, корупционните практики, минимизирането на разходите, ускоряване на процедурите и повишаване на ефективността и средство за решаване на част от проблемите при възлагане на обществени поръчки от органи на публичната администрация.

Друга насока за подобряване на организацията при възлагане на обществени поръчки е създаването и назначаването на специално обучени служители в администрацията.

Лицата участващи в комисиите за провеждане на процедурите при възлагането на обществени поръчки трябва да притежават личностни качества като висок морал, етика и нравственост.

Следващата мярка е свързана с въвеждането и прилагането на европейски стандарти и практики при възлагането на обществени поръчки, след като нашата система не работи.

Друга насока за подобряване на организацията при възлагане на обществени поръчки е изработване и спазване „Вътрешните правила определящи реда за планиране, организацията на провеждането, възлагането и контрола върху изпълнението на сключените договори за обществени поръчки” (ВППОП), които възложителите са задължени да приемат по силата на чл. 8, ал. 7 (променен на 8б) от ЗОП.

С приемането на ВППООП всеки възложител създава индивидуален задължителен порядък при осъществяване на дейностите по планиране, провеждане, възлагане на обществени поръчки и контрол върху изпълнението на сключените договори за обществени поръчки.

Осигуряването на равнопоставен достъп и конкурентна среда в сферата на обществените поръчки е определящ фактор при формирането на бизнес климата, нарастването на доверието към страната, увеличаването на чуждестранните и местни инвестиции, стабилизирането на българските фирми и постигане на устойчив икономически растеж.

Въвеждането на ефективни, бързи и прозрачни процедури за обществените поръчки, както и санкции за злоупотреби очевидно не търпят отлагане, ако искаме да се промени ситуацията.

Прозрачността е един от най-ефективните възпиращи механизми за злоупотреби и за корупция в обществените поръчки. Прозрачните процедури ще позволят на заинтересованите страни да упражнят контрол на държавните служители и изпълнители.

Ключови думи: публична администрация, обществени поръчки, бизнес, икономика, България

13. Маринов, А., „Актуални проблеми на системата за митнически контрол в Република България”, сборник „Знанието - традиции, иновации, перспективи”, том III, изд. „ЕКС-ПРЕС” ООД, Габрово, 2013 г., стр.104-112

Митническият контрол в България е контролна дейност - правно регламентирана, с комплексен и многообразен характер. Той е източник на информация за функционирането на вноса, износа и транзитирането на стоки за, от и през Република България, събирането на митни сборове, прилагането на административно-наказателни и наказателни разпоредби.

Актуалността и значимостта на темата е свързана с интересите на държавата - защита на вътрешния пазар и гарантиране безопасността и сигурността на гражданите, както и осигуряване на плавното движение на търговските потоци и събиране на приходи. Те произтичат и от факта, че митническият контрол се явява част от системата за икономическа сигурност.

Основна цел на анализа е да покаже възможните проблеми или недостатъци на системата за митнически контрол в Република България, на базата на който да бъдат направени предложения за повишаване нивото на митническият контрол, респективно и на икономическа сигурност на държавата и обществото.

В процеса на изследване са прилагани различни методи за събиране, обработка и анализ на информацията като: изучаване и анализиране на научни изследвания и статистически източници; изследване на документи; наблюдение; анализ и синтез; сравнение и др.

За информационна база на изследването са използвани следните източници: нормативни документи; доклади; публикации; емпирични изследвания; литературни източници; статистически данни; средствата за масова информация; електронни източници и др.

Настоящото изследване излага систематизирано обобщение на системата на митнически контрол в България и най-важното от нормативната база на митническия контрол на национално и общностно ниво.

В резултат на анализа могат да се изведат следните изводи и предложения:

Изводи, относно системата на митническия контрол в Република България:

✓ Националната митническа система е хармонизирана, съобразно правните актове на Европейския съюз в процеса на присъединяването;

✓ Политиката на ЕС в областта на митническия контрол съществено допринася за събиране на приходи в бюджета на ЕС и бюджетите на държавите-членки;

✓ Стратегията на митническата администрация е да носи значителни ползи за гражданите и фирмите в ЕС чрез спирането на незаконния внос и вноса на опасни продукти, улесняване на търговския обмен, укрепване на вътрешния пазар и намаляване на разходите за приваждане в съответствие и на бюрократичните формалности за трансграничните дружества.

Предложения за подобряване на системата на митническия контрол в България:

✓ Изграждане на механизми за електронно управление с цел оптимизиране на цялостния процес;

✓ Подобряване на обслужването на гражданите и бизнеса, в това число чрез развитие на информационните технологии;

✓ Въвеждане на съвременни технологии за наблюдение и контрол, с цел повишаване ефикасността на ежедневната работа на митническите служители;

✓ Подобряване на информираността и мотивацията на служителите от митническата администрация;

✓ Унифициране на учебната програма на митническите служители в Република България с тази на останалите държави-членки на ЕС, следвайки тенденциите на митническото обучение в ЕС;

✓ Нормативно доусъвършенстване системата за митнически контрол, с цел за защита интересите на Общността, без създаването на ненужни трудности пред легалния бизнес;

✓ Улесняване на законната търговия чрез модернизиране на работните методи на митническата администрация;

✓ Повишаване на ефикасността при събиране на митни сборове и акцизи;

✓ Подобряване на сътрудничеството на българската митническата администрация с: други митнически администрации, правоприлагащи органи, икономическите оператори и обществеността;

✓ Защита на обществото, националните интереси и интереси на ЕС чрез ефективни мерки за противодействие на митническите, валутни и акцизни нарушения, превенция и противодействие на корупцията и други неправомерни деяния на митнически служители (икономическа сигурност).

От изложеното по-горе се налага изводът, че митническият контрол е необходим и неизбежен, поради което системата на митнически контрол в България трябва да е добре организирана и работеща. Тя, от една страна, е полезна за митническите служители и икономическите оператори, насочвайки и стимулирайки ги за подобряване на дейността и спазване на правилата, а от друга страна, митническият контрол е от значение и за гражданите и юридическите лица, които са „ползватели“ на предлаганите от митническата администрация „услуги“ и затова имат интерес от тяхната ефикасност и законосъобразност, осигурявайки по този начин икономическа сигурност на държавата и обществото.

Ключови думи: митнически контрол, проблеми, внос, износ, мита, данъци, България

14. Маринов, А., „Анализ на конкурентоспособността на българската икономика за периода 2000-2012”, сборник „Инвестиции в бъдещето - 2013”, изд. „График” ООД, Варна, 2013 г., 51-58 стр.

Конкурентоспособността може да се определи като непрекъснато устойчиво нарастване на производителността, водещо до увеличаване на заплатите и подобряване на жизнения стандарт. Конкурентоспособността е фундаментален комплексен показател. Тя е концентриран израз на икономическо здраве на всяка страна, като обобщава ефикасността от функционирането на нейните икономически, социални, финансови, институционални и други подсистеми. Тя винаги е сравнителна категория. Конкурентоспособността притежава много измерения. Част от тях подлежат, а други не се поддават на количествено измерване.

Целта на настоящото изследване е чрез анализиране на конкурентоспособността на българската икономика за периода 2000-2012 г. да бъдат посочени предложения за нейното повишаване в следващите години.

Сравнението между изследванията е трудно и то може да бъде направено с известни условности, поради различия в методологията, различен брой на държавите, включени в изследванията; различна степен на тяхното развитие, различна роля на социологическото проучване в двете изследвания и т.н.

Индикаторите, за които се събира информация чрез анкетно проучване, са многобройни, те съдържат субективен елемент и това безспорно се отразява върху резултатите на отделните страни. Това е може би и едно от обясненията за по-добрите позиции на България в последните години в докладите на СИФ, където страната изпреварва някои страни от ЕС, докато в IMD тя е сред последните места между държавите от съюза. В докладите на IMD ролята на субективните индикатори е по-малка. Таблицата показва, че след подобряването на позициите на българската конкурентоспособност до 2009 г., когато страната ни достига най-добро класиране (38-мо място), България пада рязко с 15 места (до 53-то). Най-ниска е позицията през 2011 г. (55.), през 2012 г. започва процес на стабилизиране и плавно покачване с едно място (до 54-то).

Конкурентоспособността на икономиката на България според данните от докладите на СИФ е с най-ниско ниво за периода 2007-2009 г. когато пада драстично, след което следва плавно покачване и 2012 г. достига 62-ро място.

Независимо от спецификите и известните различия и нюанси при подходите, изследванията доказват по категоричен начин наличието на най-сериозни проблеми в следните области: публичните институции, инфраструктура, човешки ресурси.

Сравнително добри позиции България има по отношение на макроикономическата стабилност и технологичната готовност.

На фона на тези данни обобщаващият извод за конкурентоспособността на българската икономика е, че тя се намира на етапа на преход от сравнително краткосрочната конкурентоспособност, основана на по-евтини производствени фактори, към средносрочна конкурентоспособност, основана на растящи инвестиции в технологичното обновление на производството за достигане на стандартите и изискванията на европейския и световния пазар. Засега икономиката е все още далеч от осигуряването на дългосрочна конкурентоспособност, основана на познанието. Само по такъв начин може се постигне повишаване на конкурентоспособността чрез създаване на нови работни места не само в производството, а така също в перспективни области като разработване на

софтуер, както и на услуги, основани на по-високо ниво на интелектуални способности и по-големи познания. Създаването на повече възможности за предприемачите и нови работни места имат много по-голямо значение, отколкото засилването на преразпределителната роля на държавата и нарастването на държавната намеса.

Повишаването на конкурентоспособността на националната икономика трябва да бъде основен приоритет както за правителството, така и за отделните фирми. За целта е необходимо разработване на политики в следните сфери: технологично развитие и иновации, подобряване качеството на човешките ресурси и подобряване на регулативната среда.

Според изследването България е единствената страна от ЕС, която е на втория етап на икономическо развитие, докато всички останали държави от ЕС са по-напред по отношение на потенциала си за постигане на висока конкурентоспособност.

Истинската конкурентоспособност не се основава на евтина работна ръка, особени данъчни облекчения или непрекъснато обезценяване на парите. Тя се гради върху създаването на по-висока добавена стойност посредством подобрени производителност, качество, услуги и нововъведения.

Конкурентните недостатъци на България са съсредоточени предимно в институционалната сфера и по-нататък се мултиплицират в останалите сектори на националното стопанство.

Изложените изводи на база анализа и изведените предложения могат да послужат за преодоляване на институционалните и икономически слабости с цел повишаване нивото на конкурентоспособност на българската икономика.

Ключови думи: конкурентоспособност, производителност, икономически растеж, жизнен стандарт, българска икономика

15. Маринов, А., „Делегираните бюджети в системата на средното образование”, сборник „Икономиката в променящият се свят: национални, регионални и глобални измерения”, изд. „Наука и икономика”, Варна, 2015 г., 36-44 стр.

Системата на делегираните бюджети в българското образование се прилага от 2008 г., като се съчетава с принципа „парите следват ученика”. Финансирането на средното образование в България е на база на Единни разходни стандарти (ЕРС) без междинни нива, както и на правни изисквания за финансиране на училищата по формула, съставена на общинско ниво.

Целта на това изследване е да се създаде представа за начина на финансиране на училищата, както и да се направят изводи и препоръки за прилагането на делегираните бюджети у нас.

Използвани са разнообразни методи и източници в процеса на изследване за събиране, обработка и анализ на информацията.

Системата за финансиране на училищата е сравнително нова, но вече утвърдена в държавните и общинските училища.

От направения анализ се налагат следните изводи:

➤ Въвеждането и прилагането на системата на делегирани бюджети е част от реформата за децентрализация в публичния сектор.

➤ На директорите на училищата са делегирани права на второстепенни/третостепенни разпоредители на бюджетни кредити.

➤ Бюджетите на отделните училища се формират по определена формула и правила след съгласуване с директорите.

➤ Директорите реално управляват бюджета на училището.

➤ На директорите на училищата са делегирани нови права и са вменени нови задължения.

Направеното изследване може да послужи за по-ефективно управление на системата на делегираните бюджети. Разпределението на държавното финансиране на училищата в България чрез тази система е средство за повишаване на ефективността и ефикасността на дейностите в тях.

Системата на делегираните бюджети не е инструмент за решаване на всички проблеми в образованието. Обвързването ѝ с принципа „парите следват ученика“ служи за разпределение на средства на базата на формула, в която универсален критерий е броят на учениците. А това поражда и редица проблеми във връзка с качеството на образованието.

Децентрализацията повишава прозрачността в отчетността на управлението и финансирането на училищните дейности, което може да допълни контрола и мониторинга върху качеството, упражняван от специализираните централни или регионални органи.

16. Николова, Г., А. Маринов, П. Стойкова, „Структури за противодействие на данъчните измами“ (Научен семинар „Съвременни аспекти на процесуалния данъчен контрол“, (21 октомври 2017 г., Свищов), изд. „Ценов“, Свищов, 2018 г., стр. (16 стандартни машинописни страници), под печат;

Измамните действия, свързани с данъци, са познати още в древността, например римските граждани, били длъжни да плащат годишен данък за всеки роб и са запазени артефакти, че за да избегнат плащането на данък, собствениците организирали фалшиви погребения на

робите си. Видно, касае се за укриване на обект, подлежащ на облагане (данъчен обект или предмет на облагане). С хилядолетното развитие на данъците, успоредно са се развивали и данъчните измами, и от обикновено „скриване” на облагаемото или намаляване на данъчната основа, днес те се извършват с най-съвременни методи и средства - виртуални покупки, разплащателни платформи, плащане чрез бит-койн и т.н.

Според доклад на Европейската комисия от 09.02.2013 г., всеки ден около 1/5 от всички публични средства в Европа се губят поради данъчни измами и укриване на данъци, като в стойностно изражение загубите са в размер на около 1 000 билиона Евро на година. Това поражда необходимостта да се противодейства, чрез целенасочени и комплексни модели за контрол върху изпълнението на данъчните процедури.

Целта на изследването е чрез системен подход да се анализира чуждестранният опит на структурите за противодействие на данъчните измами за повишаване на ефективността при противодействието им в Република България.

Към настоящия момент липсва легална дефиниция на понятието „данъчната измама“. Европейската комисия и ЙОТА - Организация на данъчните администрации, са приели определение, което гласи: Данъчната измама е форма на умишлено укриване на данъци, която по принцип се санкционира, чрез прилагането на наказателно - правни разпоредби. Терминът включва ситуации, в които умишлено се правят неверни декларации или се представят фалшиви документи.

В „Съобщение на Комисията до Съвета, Европейския парламент и Европейския икономически и социален комитет - Прилагането на мерки за борба със злоупотребите при прякото данъчно облагане - в рамките на ЕС и по отношение на трети държави" от 10.12.2007 г. е отбелязано, че „отправната точка е споразумението между държавите - членки относно тълкуването на понятието "злоупотреба", тоест разграничаването между "данъчна измама" и "избягване на данъчното облагане". Комитетът подчертава важността на решенията на Съда на Европейските общности, според които, докато при първия случай несъмнено има престъпление, то при втория трябва да се прави разграничение: избягването на данъчно облагане е престъпление само тогава, когато става дума за "напълно изкуствени действия", т.е. създаване на фиктивни ситуации.“

Съществуват държави (Италия, Латвия, Македония, Русия и Унгария), където дори понятието за данъчно престъпление или нарушение, в контекста на данъчна измама, не е изрично дефинирано.

Различни подходи се срещат не само при определяне на понятието „данъчна измама“, а и във вида нормативни актове, с които се регламентира дейността по разкриване на данъчни нарушения и престъпления, в контекста на данъчни измами.

Така например в Австрия, Германия, Франция, Коста Рика, Бразилия и САЩ материята по разкриване на данъчни измами е уредена с общ данъчнопроцесуален закон или закон за данъчното производство. А в Македония, Колумбия, Русия (до 2003 г.), Австралия, Италия, Швеция, Великобритания, Полша, Чехия, Унгария не е налице изрично определен нормативен акт, регламентиращ дейността по разкриване и противодействие на данъчните измами

В изброените държави институциите отговорни за дейността са Министерството на правосъдието, Министерството на финансите или Министерството на вътрешните работи. В преобладаващия брой страни в тези институции са създадени отделни звена за фискални разследвания или данъчна полиция.

Формите на регулиране на тези звена също са много разнообразни.

С оглед изложеното, считаме, че ефективен и ефикасен модел за България е този, при който служители в отделна административна структура в НАП, са с дознателски функции и имат правна възможност да извършват оперативно-издирвателска дейност и да разследват данъчни престъпления. По този начин ще се преодолеят съществуващите проблеми около предоставяне на информация, идентифициране на извършител и търсене на наказателна отговорност на виновните лица.

17. Маринов, А., Г. Николова, П. Стойкова, „Форми на взаимодействие и координация между органите на МВР и НАП за противодействие на данъчните престъпления в Република България“ (Научен семинар „Съвременни аспекти на процесуалния данъчен контрол“, (21 октомври 2017 г., Свищов), изд. „Ценов“, Свищов, 2018 г.,, стр. (14 стандартни машинописни страници), под печат;

Взаимодействието и координацията между органите на Министерството на вътрешните работи (МВР) и Националната агенция за приходите (НАП) представлява сложна система от връзки и взаимоотношения, независимо от инструкцията за съвместна работа между тях, които в голяма степен зависят от оперативната обстановка, при която се организират и провеждат съвместните мероприятия и действията по разкриването и разследването на данъчните престъпления.

Липсата на взаимодействие и координация между органите на МВР и НАП, може да причини конфликти, с неблагоприятни последици по отношение на разкриването и разследването на данъчните престъпления.

Целта на изследването е да се изследва взаимодействието и координацията на органите на МВР и НАП при противодействието на данъчните престъпления в Република България и изготвят препоръки за повишаване на ефективността им.

Взаимодействието и координацията между органите на МВР и НАП за противодействие на данъчните престъпления се осъществява в две направления:

1. Първото е съдействие от органите на МВР във връзка с осъществяване на правомощията на органите и служителите на Националната агенция за приходите (НАП)

2. Второто направление за взаимодействие между МВР и НАП е съдействие от органите и служителите на НАП на органите на МВР

Когато при съвместни контролни действия (СКД) или в резултат на друго взаимодействие между органи на МВР, и органи и служители на НАП се открият факти, съдържащи данни за извършено престъпление от общ характер, всяка структура в рамките на функционалната си компетентност уведомява прокуратурата за образуване на досъдебно производство, като се вземат необходимите мерки за запазване на обстановката и съхраняване данните за престъплението.

В случаите, когато разследването по досъдебното производство е възложено на разследващ полицай от МВР или орган на МВР извършва проверка и за нуждите на разкриването и разследването на престъплението възникне необходимост от предприемане на действия от компетентност на НАП, съответният орган на МВР подава сигнал до органите на НАП с конкретни въпроси, които следва да бъдат изяснени.

Резултатите от предприетите действия от НАП, както и документите към тях, съдържащи данъчна и осигурителна информация, която не се съдържа в публични регистри, се предоставя на органите на МВР по реда на ДОПК.

При наличие на данни за извършено административно нарушение или при наличие на друг административен интерес, свързан с осъществявани от НАП функции извън досъдебното производство, органите на МВР уведомяват съответната териториална дирекция на НАП.

Подобряването на взаимодействието между органите на МВР и НАП може да се материализира в следното:

- оказване на помощ от страна на НАП към МВР:

✓ Да подават регулярно информация за търговци извършващи или участващи в данъчни измами и/или използващи престъпни схеми с ДДС чрез използване на фалшиви фактури, търговци „фантоми”, некоректни търговци, редовно неразчитащи се с бюджета и др. подобни;

✓ Да предоставят регулярно информации от ревизионни актове (РА) и извършени проверки, с данни за извършени данъчни престъпления, свързани с ДДС;

✓ Да изпращат служители на НАП за съдействие на МВР при необходимост;

✓ Да подават информация за конкретни случаи и лица извършили данъчни нарушения и/или измами свързани с ДДС.

- оказване на съдействие от страна на МВР към НАП:

✓ Да предоставят информация на НАП за конкретни случаи и лица извършили данъчни нарушения с цел събиране на данъчни задължения;

✓ Да им изпращат служители за съдействие;

✓ Да издирват местонахождения на търговци или лица по искане на НАП.

При взаимодействието и координацията между органите на НАП и МВР, трябва да се използват пълноценно познанията и опита на всеки специалист, да се търсят оптимални условия за проверка на различни идеи и прилагане на такива тактически способности и подходи, които осигуряват максимална ефективност в съвместната работата на органите на МВР и НАП за противодействието на данъчните престъпления в Република България.

18. Маринов, А., „Анализ на жизнения стандарт в България за периода 2007-2016 година” (Научна конференция „Регионална икономика и устойчиво развитие” (17 ноември 2017, Варна), изд. „.....”, Варна, 2018 г., стр. (8 стандартни машинописни страници), под печат;

Целта на настоящото изследване да се определи нивото на жизнения стандарт в България за периода 2007-2016 година на базата на анализ на макроикономически показатели като: доход на населението, брутният вътрешен продукт, потреблението на определени стоки, заетост, безработица, брой на населението и демографските характеристики и др.

Достъпността, качеството и количеството на стоките и услугите и тяхното разпределение сред населението на дадена държава определят жизнения стандарт (Уикипедия, 2017). Факторите, които го определят, са: реалният доход на глава от населението, брутният вътрешен продукт, брой на населението и демографските характеристики, ръстът на бедността, инфраструктурното развитие и неравенството в доходите. Достъпът до качествено здравеопазване, образование и социални придобивки се свързва с други измерители. Жизненият стандарт се онагледява и чрез потреблението на определени стоки (брой хладилници на 1000 човека, например) или измерители на здравето, като очаквана продължителност на живота.

На идеята за жизнения стандарт може да се противопостави идеята за качеството на живот, тъй като той не отчита само материалните услуги за преживяване, а и други субективни фактори на човешкия живот като безопасност, свободно време, развлечения и култура, психично здраве,

социален живот, околна среда. Качеството на живот включва социални, емоционални и физически аспекти от живота на индивида. По-комплексните изследвания на благосъстоянието водят и до по-политизирани, следователно противоречиви, оценки. Дори при сравнението между две държави със сходен жизнен стандарт може да се окаже, че факторите на качеството на живота правят една от двете държави по-привлекателно място за даден човек или група от хора.

Качеството на живота се отнася до общото благосъстояние на индивидите и обществата. Това е степента на благополучие и лична удовлетвореност, изпитвано от даден човек или група от хора, въпреки че в някои контексти то може да се срещне като синоним на иначе свързаното с него понятие „жизнен стандарт“. В това понятие се влага неизмеримата по икономически показатели субективна и динамично променлива оценка за личното благосъстояние, формирана по много и разнообразни критерии от физическо, психологическо и социално естество.

Ниският жизнен стандарт е показател за лошо управление и ниски правителствени разходи (като процент от целия бюджет) - разходи за образование и здравеопазване.

Обобщавайки данните в настоящото изследване, може да се направят някои изводи.

На база притежавания жилищен фонд и основни дълготрайни стоки в него, както и на базата на покупателната способност на населението за хранителни стоки и напитки от първа необходимост и притежаването на стоки за дълготрайна употреба, би могло да се каже, че жизненият стандарт на населението значително се подобрява в периода от 2007 до 2016 г.. Този извод е направен на базата на представената статистика в таблиците и графиките, но по демографски показатели нещата са различни. Като цяло демографското състояние на населението не е добро - застаряване, ниска раждаемост, ранна смъртност при по-възрастното население, високи нива на миграцията, нахлуване на бежанци и др., които в една или друга степен водят към влошаване на жизнения стандарт в страната ни. Динамиката на заетостта ще се характеризира със забавен темп на изменение, което се обуславя от негативния ефект от процеса на застаряване на населението. Здравеопазването, макар и с опитите за значителни реформи, не успя да допринесе за по-добро качество на живот, а напротив - здравната система не води почти никаква профилактика сред населението, а лекуването в болничните заведения често е обект на сериозни и основателни критики.

Изводът от направения дотук преглед е, че оценката по отношение на развитието на повечето макроикономически показатели е несъмнено положителна. Членството ни в Европейския съюз значително допринася за поддържането на разумни макроикономически политики от различни

мнозинства и правителства в годините на членството. Десет години след присъединяване на България към Европейския съюз, положителните ефектите от този избор на българското общество обаче не може да бъдат почувствани на индивидуално ниво. Заетостта се увеличава, а различните измерители на безработицата регистрират тенденция към спад. Доходите растат постепенно в България, но не достигат средните в Съюза. Въпреки всичко България остава най-бедната държава в Европейския съюз, на опашката на класациите и в близко бъдеще няма тенденция това да се промени.

Ключови думи: жизнен стандарт, брутен вътрешен продукт, доходи на населението, потребление на стоки